

Till statsminister Stefan Löfven

Vi i Sveriges civilsamhälle har på bred front och under lång tid engagerat oss för att Sverige ska få en oberoende institution för mänskliga rättigheter (oberoende MR-institution). I likhet med statsministern så inser vi att vi befinner oss i en kris på grund av det nya coronavirusets spridning, dess effekter på människors välbefinnande och slaget mot samhällsekonomin. I en tid när mänskliga rättigheter i allt högre takt politiseras och ifrågasätts är det dock viktigare än någonsin att fortsätta arbetet med de mänskliga rättigheterna och att säkerställa allas lika rätt och värde. Därför vill vi i god tid inför budgetpropositionen för 2021 framhålla vikten av att regeringen inrättar en oberoende MR-institution med tillräckliga resurser i kommande budget för att på ett effektivt sätt skydda, främja och övervaka de mänskliga rättigheterna. Vi uppmanar även regeringen att verka för att den oberoende MR-institutionen inrättas i linje med Parisprinciperna och Sveriges internationella åtaganden samt att den får grundlagsskydd – annars riskerar inrättandet att inte kunna leva upp till sitt namn, oberoende och syfte.

Vi minns och värderar högt statsministerns utfästelser i de senaste regeringsförklaringarna att en oberoende institution till skydd för mänskliga rättigheter ska inrättas. Vi välkomnar även Åsa Lindhagens arbete vid UPR-granskningen i Genève den 27 januari 2020 och brev daterat 3 februari 2020 som svar på vårt brev som skickades i höstas, 11 september 2019. I Åsa Lindhagens brev framgår att regeringen ska återkomma med frågan om ekonomiska resurser i en senare budgetproposition, att institutionen ska vara på plats 2021 och att budget ska avsättas årsvis därefter. Det är mycket välkomna besked.

Att inrätta en oberoende institution till skydd för mänskliga rättigheter är en viktig del i arbetet att slå vakt om de rättigheter som garanterar individens okränkbarhet, frihet och värdighet. Vi vidhåller vår uppfattning att en oberoende MR-institution behöver ges resurser åtminstone i nivå med Lise Berghs förslag (72 miljoner per år med finansieringsförslag, Ds 2019:4 s. 167-173) för att effektivt kunna fullgöra sitt viktiga, breda och krävande uppdrag. Annars är risken stor att den nya myndigheten inte kommer att kunna fullgöra sina uppgifter på ett trovärdigt och effektivt sätt. Därför är det viktigt att redan nu ta med prioriteringen av tillräckliga resurser, åtminstone i linje med Lise Berghs förslag plus de extra kostnader som etableringen av en ny myndighet kräver, till höstens budgetproposition.

Vidare bör det läggas i tilläggsdirektiv till den pågående utredningen Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende, Dir. 2020:11, att utreda hur den oberoende MR-

institutionen ska kunna få grundlagsskydd så att riksdagen innan valet 2022 kan rösta om ett ordentligt utrett lagförslag som går ut på att grundlagsskydda etableringen av den oberoende MR-institutionen. Det bör kunna göras i samband med de frågor som den parlamentariska kommittén hanterar, inklusive att ändra majoritetsreglerna för grundlagsändringar så att de inte kan göras enbart med enkel majoritet utan krav på att ett visst antal riksdagsledamöter deltar vid omröstningen (kvorum). Ur direktiven:

”Uppdraget att utreda begränsningar i föreningsfriheten ska redovisas senast den 15 mars 2021. Om kommittén bedömer att det är lämpligt, får den samtidigt redovisa även andra delar av sitt uppdrag. Uppdraget ska i övriga delar redovisas senast den 15 februari 2023.”

Regeringens arbete för att stärka grunderna för demokratin kan genom inrättandet av en oberoende MR-institution ännu starkare kopplas till värnandet av de mänskliga och grundläggande fri- och rättigheterna inom FN och den svenska konstitutionella ordningen med respekt för rättsstatens principer. Vi vill understryka vikten av att en institution är fullt förenlig med Parisprinciperna. Utformningen av institutionens ledning och organisation har central betydelse för institutionens oberoende. Processerna för tillsättning och entledigande måste vara sådana att de sammantaget säkerställer ett funktionellt oberoende för MR-institutionen. En oberoende MR-institution i linje med Parisprinciperna och FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 33.2, och med grundlagsskydd skulle här spela en central roll för regeringens nationella arbete med de mänskliga rättigheterna.

När Sverige granskades i FN:s universella granskning, UPR, den 27 januari i år var den enskilt mest återkommande rekommendationen till Sverige att Sverige ska inrätta en oberoende MR-institution; närmare 40 stater rekommenderade Sverige att göra det. Det är värt att i sammanhanget påminna om att Sverige accepterade rekommendationen att upprätta en oberoende MR-institution med A-status redan 2015. Sveriges höga anseende i internationella sammanhang vad gäller mänskliga rättigheter kan stärkas med ett snart inrättande av den oberoende MR-institutionen. Det är även viktigt för att upprätthålla de mänskliga rättigheternas betydelse, särskilt när fler länders regeringar ifrågasätter dem. Därför förväntar vi oss att regeringen kommer att acceptera rekommendationerna från 2020 om inrättandet av en oberoende MR-institution.

Sammanfattningsvis förväntar vi oss att regeringen lägger en proposition om inrättandet av en oberoende MR-institution i linje med Parisprinciperna och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, avsätter nödvändiga och tillräckliga medel i budgetpropositionen för 2021 samt verkar för att den oberoende MR-institutionen får ett grundlagsskydd för att garantera dess oberoende och effektivitet. När vår demokrati utsätts för påfrestningar som leder till försök att snabbt förändra spelreglerna och grundpelarna för folkstyret bör ett värn vara infört.

Med vänliga hälsningar

Amnesty International Sverige, Anna Lindenfors, Generalsekreterare
Civil Rights Defenders, Anders L Pettersson, Executive Director
DHR, Rasmus Isaksson, Förbundsordförande
Fonden för mänskliga rättigheter, Ulrika Strand, Generalsekreterare
Funktionsrätt Sverige, Elisabeth Wallenius, Ordförande
Human Rights Watch, Måns Molander, Sverigechef
Independent Living Institute, Jamie Bolling, Director
RFSU, Anna-Karin Johansson, Generalsekreterare
Riksförbundet FUB, Harald Strand, Ordförande
Riksförbundet Roma International, Rosita Johansson, Ordförande
Riksförbundet Roma Institutet, Allan Schwartz, Ordförande
Raoul Wallenberg Institutet, Morten Kjaerum, Director
Svenska avdelningen av Internationella Juristkommissionen, Anette von Sydow och Stellan
Gärde, Ordföranden
Svenska FN-förbundet, Annelie Börjesson, Ordförande
Teskedorden, Lovisa Fhager Havdelin, Generalsekreterare

Kopia till:

Utrikesminister Ann Linde

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och
segregation Åsa Lindhagen